

Ostrom, E. *Upravlyaya obshchim. Evolyutsiya institutov kolektivnoy deyatelnosti* [Managing the general. Evolution of the institutions of collective activity]. Moscow: IRISSEN; Mysl, 2010.

Polterovich, V. M. "Sovremennoye sostoyaniye teorii ekonomicheskikh reform" [The current state of the theory of economic reforms]. *Prostranstvennaya ekonomika*, no. 2 (2008): 6-45.

Salamon, L., and Anheier, H. "Social Origins of Civil Society: Explaining the Nonprofit Sector Cross-Nationally". *Voluntas*, vol. 1.9, no. 3 (1998): 213-281.

"Ukraine Economic Update". <http://pubdocs.worldbank.org/en/994131507019473787/Ukraine-Economic-Update-October-2017-en.pdf>

УДК 33.021:339.5(47774)

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДІАГНОСТИКИ ОБ'ЄКТІВ В ЕКОНОМІЦІ

© 2017 ГРИНЬКО П. О.

УДК 33.021:339.5(47774)

Гринько П. О. Методологічний аспект діагностики об'єктів в економіці

В статті на основі морфологічного аналізу визначено поняття «діагностика в економіці». Проаналізовано відмінності діагностики в економіці та економічної діагностики, аналізу в економіці. Обґрунтовано види, функції, принципи діагностики в економіці в сучасних умовах. Конкретизовано взаємозв'язок діагностики з іншими функціями управління в економіці. Уточнено логіку та зміст етапів технології діагностики в економіці. Достовірність діагностики в економіці обумовлюється аналітичними інструментами, які застосовуються при її здійсненні. Обґрунтовано рекомендації аналітичних інструментів для реалізації діагностики в економіці. Запропоновано структурно-логічну схему діагностики в економіці, що зміцнює її наукове підґрунтя та забезпечує об'єктивність практичної її реалізації.

Ключові слова: діагностика в економіці, економічна діагностика, аналітичні інструменти, достовірність.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 10.

Гринько Павло Олегович – аспірант, кафедра економіки та оцінки майна підприємства, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: Malyares@ukr.net

УДК 33.021:339.5(47774)

Гринько П. О. Методологический аспект диагностики объектов в экономике

В статье на основе морфологического анализа определено понятие «диагностика в экономике». Проанализированы различия диагностики в экономике и экономической диагностики, анализа в экономике. Обоснованы виды, функции, принципы диагностики в экономике в современных условиях. Конкретизированы взаимосвязь диагностики с другими функциями управления в экономике. Выполнено уточнение логики и содержания этапов технологии диагностики в экономике. Достоверность диагностики в экономике определяется аналитическими инструментами, применяющимися при ее осуществлении. Обоснованы рекомендации аналитических инструментов для реализации диагностики в экономике. Предложена структурно-логическая схема диагностики в экономике, укрепляющая ее научную базу и обеспечивающая объективность в практической реализации.

Ключевые слова: диагностика в экономике, экономическая диагностика, аналитические инструменты, достоверность.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Библ.:** 10.

Гринько Павел Олегович – аспирант, кафедра экономики и оценки имущества предприятия, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: Malyares@ukr.net

УДК 33.021:339.5(47774)

Grynkо P. O. The Methodological Aspect of the Diagnostics of Objects in Economics

The article on the basis of morphological analysis defines the concept of «diagnostics in economics». The differences of diagnostics in economics, economic diagnostics, and analysis in economics were analyzed. The types, functions, principles of diagnostics in economics in modern conditions have been substantiated. The interrelationship of diagnostics with other functions of management in economics has been concretized. The logic and contents of stages of the diagnostic technology in economics have been clarified. The reliability of diagnostics in economics is determined by analytical tools, which are applicable in its implementation. Recommendations of analytical tools for realization of diagnostics in economics have been substantiated. A structural-logical scheme of diagnostics in economics, firming its scientific base and providing objectivity in practical implementation has been proposed.

Keywords: diagnostics in economics, economic diagnostics, analytical tools, reliability.

Fig.: 2. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 10.

Grynkо Pavlo O. – Postgraduate Student, Department of Economics and Enterprise Property Valuation, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: Malyares@ukr.net

Значущість достовірних результатів діагностики в економіці не потребує доведення, як на рівні країни, так і на рівні підприємства. Наприклад, діагностика зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС, що здійснена за динамікою коефіцієнта покриття експортом імпорту товарів і послуг в Україні (рис. 1), свідчить про очевидність неоднозначності висновків [1].

Для визначення причин у такому стані зовнішньої торгівлі з країнами ЄС слід реалізувати процес діагностики на науковій основі.

Процедура діагностики здійснюється у всіх сферах діяльності людини, оскільки завжди слід знати причини, тенденції, зміни, наслідки, умови, фактори того чи іншого стану ознаки, об'єкта та процесу.

Особливу роль відіграє діагностика в економіці. Від об'єктивної, своєчасної, перманентної, комплексної діагностики залежить достовірність інформації про проблеми, стан, динаміку, розвиток об'єкта, що діагностується.

Проблемами діагностики в економіці займалися багато учених, як за кордоном, так і в Україні. Глибо-

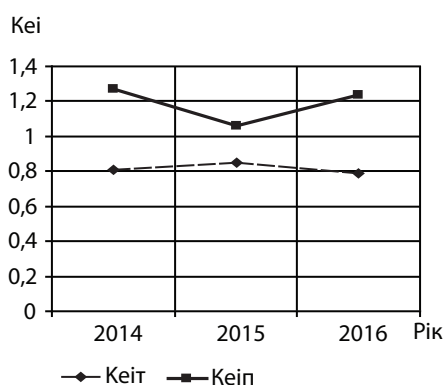

Рис. 1. Динаміка коефіцієнта покриття експортом імпорту товарів (Keit) та послуг (Keip) в Україні в зовнішній торгівлі України з країнами ЄС

ке опрацювання діагностики економічних об'єктів міститься у працях І. О. Бланка [2], А. С. Вартанова [3], А. Є. Воронкової [4], Ю. Б. Іванова [5], М. О. Кизима [6], Л. М. Малярець [7], В. Ш. Раппопорта [8] та ін. В наукових підходах і концепціях щодо діагностики цих учених досліджувались її види, методи, інструменти, засади практичної реалізації в умовах підприємства. Але зміна економічних умов господарювання, вплив глобального економічного розвитку, дія факторів внутрішнього та зовнішнього середовища – все це вимагає

перегляду концептуальних засад діагностики в сучасних умовах.

Згідно з енциклопедичним словником діагностика визначається з точки зору медицини, а саме: діагностика (від грецької *diagnostikos* – здатний розпізнавати) є вченням про методи і принципи розпізнавання хвороб і постановки діагнозу або процес постановки діагнозу. Діагноз, своєю чергою, є розпізнання, визначення суті й особливостей хвороби на основі всебічного дослідження хворого. В словнику є визначення технічної діагностики як встановлення та вивчення ознак, які характеризують наявність дефектів у машинах, обладнанні, їх вузлах, елементах тощо для передбачення можливих відхилень у режимах їх роботи (або станях), а також розробка методів і засобів виявлення та локалізації дефектів у технічних системах. При цьому технічна діагностика здійснюється або зовнішнім оглядом, або за допомогою діагностичної апаратури, або діагностичними програмами. Технічна діагностика також є одним із важливих засобів забезпечення та підтримки надійності технічних об'єктів.

Для обґрунтування визначення поняття «діагностика в економіці» слід застосувати морфологічний аналіз сутності, змісту, методів, принципів, інструментів. В *табл. 1* наведено інформацію для аналізу та визначення поняття «діагностика в економіці».

Таблиця 1

Аналіз поняття «діагностика в економіці»

Автор	Визначення	Ключові ознаки	Джерело
1	2	3	4
Бланк І.	Система цільового аналізу, спрямованого на виявлення параметрів кризового розвитку	Система, параметри кризового розвитку	Бланк І. А. Основы финансового менеджмента: в 2 т. Т. 1. Киев: Ника-Центр, 1999. 592 с.
Воронкова А.	Різновид управлінської діяльності, спрямованої на встановлення й вивчення ознак, оцінку внутрішнього стану і виявлення проблем функціонування й розвитку системи управління, а також формування шляхів їх вирішення	Різновид управлінської діяльності, ознаки, виявлення проблем	Діагностика стану підприємства: теорія і практика: монографія/ за заг. ред. А. Е. Воронкової. Харків: ВД «НЖЕК», 2006. 448 с.
Данилин В.	Наука, що включає теоретичний і методологічний апарат: побудову діагнозу; дослідження зміни об'єкта діагностики в результаті внутрішніх і зовнішніх дій; види цих змін, процес їх протікання, тобто реакцію об'єкта діагностики як системи або комплексу на яку-небудь дію, що веде до структурних, обмінних і функціональних порушень	Наука, побудова діагнозу, дослідження змін, процес протікання	Данилин В. Ф. Теоретические основы диагностики и экономического анализа деятельности предприятия: учеб. пособие. М.: МИИТ, 2009. 55 с.
Кизим М., Забродський В., Зінченко В.	Етап управлінського циклу, що дозволяє на ранній стадії виявляти порушення і встановлювати причини, що їх викликали	Етап управлінського циклу, порушення, встановлення причин	Кизим М. О., Забродський В. А., Зінченко В. А., Копчак Ю. С. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: монографія. Харків: ВД «НЖЕК», 2003. 144 с.
Коротков Е.	Визначення стану об'єкта, предмета, явища чи процесу управління за допомогою реалізації комплексу дослідницьких процедур, виявлення в них «вузьких місць»	Визначення стану об'єкта, дослідницькі процедури, «вузькі місця»	Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз підприємства. Київ: Знання; КОО, 2000. 378 с.
Вартанов А.	Оцінка економічного стану, визначення можливих варіантів економічної динаміки, оцінка можливих наслідків управлінських рішень	Оцінка економічного стану	Вартанов А. С. Экономическая диагностика деятельности предприятия: организация и методология. М.: Финансы и статистика, 1991. 80 с.

1	2	3	4
Ковальчук Т.	Діагностика – це спосіб встановлення характеру порушень нормального перебігу економічних процесів на основі типових ознак, які властиві лише для цього порушення	Спосіб встановлення порушень	Ковальчук І. В. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 679 с.
Коласс Б.	Виявлення в динаміці симптомів явищ, що затримують досягнення цілей та розв'язання завдань, розробка рішень	Виявлення в динаміці симптомів явищ	Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы. Концепции и методы: учеб. пособие. М.: ЮНИТИ, 1997. 576 с.
Лафта Дж.	Діагностика – аналіз величин і співвідношень параметрів (показників) організації, ринкового й інституціонального середовища, а також змін цих співвідношень з метою встановлення: причин виникнення проблеми, ієрархічного рівня системи (рівня виконуваних функцій, структури чи параметрів), на якому виникла і може бути усунена проблема	Аналіз величин і співвідношень параметрів (показників) організації, ринкового й інституціонального середовища	Лафта Дж. К. Эффективность менеджмента организации: учеб. пособие. М.: Русская Деловая Литература, 1999. 320 с.
Малярець Л., Норік Л.	Інформаційно-аналітичний процес дослідження об'єкта, метою якого є кількісно-якісна оцінка характеристик його стану та розвитку, виявлення проблем, класифікація їх ознак, встановлення причин і методів усунення	Інформаційно-аналітичний процес дослідження об'єкта	Малярець Л. М., Норік Л. О. Економіко-математичні аспекти діагностики конкурентоспроможності підприємства: наукове видання. Харків: Вид-во ХНЕУ, 2009. 214 с.
Малярець Л., Норік Л., Жуков А.	Діагностика – це процес управлінської діяльності, завдяки якому має бути ідентифіковано ознаки ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства, їх рівень, визначено оптимальні значення показників ознак, здійснено порівняння та розроблено комплекс відповідних заходів щодо підтримки або підвищення рівня	Діагностика – це процес управлінської діяльності	Малярець Л. М., Норік Л. О., Жуков А. В. Економіко-математичні моделі в діагностиці ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства: монографія. Харків: Вид-во ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 232 с.
Іванов Ю., Тищенко О.	Комплекс заходів, які здійснюються для визначення та описання стану об'єкта, основних проблем і переваг	Комплекс заходів, які здійснюються для визначення та описання стану об'єкта	Іванов Ю. Б., Тищенко А. Н., Дробитько Н. А. Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия. Харьков: Изд-во ХНЭУ, 2004. 246 с.
Рапопорт В.	Діагностика – управлінська робота з виявлення проблем і вузьких місць системи управління підприємством	Управлінська робота з виявлення проблем і вузьких місць	Рапопорт В. Ш. Диагностика управления: практический опыт и рекомендации. М.: Экономика, 1988. 128 с.
Мищенко А.	Діагностика – етап процесу ухвалення рішення, на якому менеджери аналізують основні причинно-наслідкові зв'язки конкретної ситуації	Етап процесу ухвалення рішення	Мищенко Н. Г., Кулай С. М. Диагностика стану господарської діяльності підприємства. <i>Науковий вісник</i> . 2010. Вип. 20.5. 332 с.
Фаріон І.	Метод аналізу стану внутрішнього середовища організації, встановлення проблем і вузьких місць, які спричиняють відхилення та деформації об'єкта від норми чи цілі, виявлення потенційно сильних і слабких сторін, що впливають на формування та реалізацію стратегії організації	Метод аналізу стану внутрішнього середовища організації	Фаріон І. Д. Диагностика і економічний аналіз у сфері послуг: курс лекцій. Тернопіль: Екон. думка, 2005. 260 с.
Шніппер Р.	Вивчення стану господарюючого суб'єкта, вплив факторів розвитку соціально-економічних процесів і виявлення відхилень від нормального розвитку	Вивчення стану господарюючого суб'єкта	Шніппер Р. И. Регион. Диагностика и прогнозирование. Новосибирск, 2006. 308 с.

Таким чином, аналіз ключових термінів та ознак у визначеннях поняття «діагностика в економіці» відомими фахівцями дає можливість розглядати її означення як складову управління, що технологічно розпізнає стани об'єкта в економіці, завдяки методам та інстру-

ментам визначає їх проблеми, встановлює причини цих проблем та прогнозує можливі відхилення від нормального стану, а також формує засоби усунення проблем.

При дослідженні діагностики в економіці в сучасних умовах розрізняють два методологічних підходи,

а саме: 1) предметний, за яким передбачається, що об'єкт розглядається як об'єктивно існуюче квазіприродне утворення, яке розвивається за власними законами, і завданням цього підходу є максимально об'єктивно описати, вивчити об'єкт на основі показників, застосовуючи відповідні концептуальні схеми та кількісні методи; 2) проблемний, який ґрунтується на досвіді та кваліфікації особи, що здійснює діагностику, і стан об'єкта розглядається як унікальний, а сам об'єкт – як особливий [9].

Часто в дослідженні проблем діагностики в економіці вчені ототожнюють її з економічною діагностикою, попри те, що остання є складовою економічного управління в економіці, а тому і відрізняється за видами, функціями та принципами від діагностики об'єкта в економіці, що є складовою загальної системи управління.

Оскільки теоретичне забезпечення діагностики в економіці достатньо освітлено в роботах відомих фахівців, що досліджували її, то існує багато пропозицій щодо систематизації діагностики за різними видами, функціями. Наприклад, Мельник О. Г. та Нагірна М. Я., розглядаючи концептуальні засади здійснення етіологічної діагностики експортно-імпоротної діяльності підприємства, наводять розширений перелік функцій і принципів діагностики, але при цьому акцентується увага саме на особливостях здійснення такої діагностики [10]. У роботі Малярець Л. М., Норік Л. О., Жукова А. В. також надається класифікація видів діагностики, але при цьому вчені зосереджують увагу на діагностиці ді-

яльності підприємства, а це відразу обумовлює її обмеженість в економіці, оскільки конкретизується об'єкт діагностики [7]. При організації проведення діагностики необхідно керуватись загальними принципами, які розділяються на методологічні, при дотриманні яких забезпечується раціональна поведінка суб'єктів діагностики; методичні, що обумовлюють обґрунтованість результату діагностики; та операційні, які забезпечують технологічність у здійсненні процесу діагностики та вибору інструментів.

Суб'єктами діагностики в економіці, наприклад на підприємстві, є відділи управління, зокрема: управлінський персонал, акціонери, власники підприємства, органи влади, управлінці різного рівня управління.

Отже діагностика в економіці відрізняється як від економічної діагностики, так і від економічного аналізу за своїми видами, функціями, принципами (табл. 2).

Метою здійснення діагностики об'єкта в економіці є визначення реального стану об'єкта, а також об'єктивної причини у разі виявлення проблеми в стані та формування рекомендацій щодо її усунення. Для досягнення мети розробляють завдання. Згідно з означеною метою завданнями діагностики об'єктів в економіці є розпізнання та ідентифікація ознак стану об'єкта, аналіз ознак стану об'єкта щодо рівня, тенденцій змін та еталонного (нормального) стану, проміжний висновок про стан та виявлення проблеми, визначення причин проблеми в стані об'єкта, прогноз їх розвитку й аналіз сценаріїв розвитку, оцінка причинно-наслідкових зв'язків в наявній проблемі, визначення умов і факто-

Таблиця 2

Відмінні характеристики діагностики в економіці

Види діагностики	Функції діагностики	Принципи діагностики
За рівнем проведення: – експрес-діагностика, – точкова діагностика, – комплексна діагностика		
За структурою об'єкта: – елементарна, – фрагментарна, – системна	– розпізнавальна, – визначальна, – оцінювальна, – запобігальна, – прогнозувальна, – відслідковувально-контролююча, – інформаційна, – аналітична, – консультуюча, – рекомендаційна	– принцип аналізу-синтезу, – принцип цілісності розгляду об'єкта, – принцип повноти інформації, – принцип практичної перевірки, – принцип системності, – принцип цілеспрямованості, – принцип сценарності розвитку
За часом: – постійна, – періодична		
За видом управління: – оперативна, – тактична, – стратегічна		
За видом об'єкта в економіці: – ознака, – явище, – процес, – суб'єкт		
За станами життєдіяльності об'єкта в економіці: – формування, – функціонування, – розвиток		

рів для усунення проблеми, формування рекомендацій щодо підтримки нормального стану об'єкта та запобігання появі проблеми.

Діагностика як складова системи управління в економіці підтримує та забезпечує інші функції управління. Так, функцію організації діагностики підтримує інструментальним забезпеченням, інформацією для раціонального поєднання методів і ланцюгів управлінської системи та її зв'язку з управлінням об'єкта й іншими керуваними системами в часі та просторі. Планування ґрунтується на результатах діагностики щодо поточного стану об'єкта, тенденцій змін його ознак, наявних проблем і врахування заходів у майбутніх періодах щодо усунення цих проблем. Функція контролю ґрунтується на інформації щодо відхилень рівнів ознак від рівнів нормального стану об'єкта та реєстрації критичних відхилень, що свідчать про проблеми в стані об'єкта. Діагностика забезпечує функцію координації інформацією та аналітичними методами визначення причинно-наслідкових взаємозв'язків у системі управління для нормального, узгодженого її функціонування в процесі виконання планових завдань. Функція регулювання спирається на результати діагностики, особливо на інформацію, яка відноситься до проблем у стані об'єкта для своєчасного усунення її та відновлення нормального функціонування об'єкта. За результатами діагностики розробляються мотиваційні регулятори суб'єктів управління для підвищення ефективності їх діяльності.

Об'єктивність проведення діагностики обумовлюється також інструментами її здійснення. Основними інструментами здійснення діагностики в економіці є аналітичні, які містять статистичні методи, а саме: методи багатовимірної статистичного аналізу: кластерний аналіз, факторний аналіз, канонічну кореляцію, дискримінантний аналіз, багатовимірне шкалювання для визначення механізму причинно-наслідкових взаємозв'язків ознак об'єкта діагностики; методи математичної статистики: описову статистику, графічні засоби – для спостереження та ідентифікації стану об'єкта; економетричні методи: багатофакторного регресійного аналізу для визначення залежності результатів від факторів, моделі прогнозування – для передбачення значень ознак у майбутніх періодах, оптимізаційні моделі – для обґрунтування рівнів ознак нормального стану об'єкта, методи побудови інтегральних показників: таксономічний показник розвитку, показник якості – для оцінки рівня розвитку ознаки, явища або процесу в економіці.

Для того щоб діагностика в економіці здійснювалась організовано, необхідно розробити технологію відповідно до об'єкта та суб'єкта діагностики. Загально визнана технологія діагностики в економіці відсутня, але окремі етапи вважаються обов'язковими, а саме: підготовчий етап, інформаційний етап, аналітичний етап, творчий етап, дослідницький етап, рекомендаційно-виконавчий етап. Пропонується така логіка етапів діагностики в економіці: 1) ідентифікація ознак об'єкта

діагностики; 2) оцінка й аналіз тенденцій змін значень ознак для ідентифікації нормального стану об'єкта; 3) виявлення проблеми в стані об'єкта; 4) визначення причинно-наслідкових взаємозв'язків у формі прояву проблеми; 5) розроблення рекомендацій усунення проблеми; 6) прогнозування змін та розвитку ознак об'єкта; 6) передбачення можливих сценарій розвитку стану об'єкта; 7) формування результатів діагностики для розроблення управлінського рішення щодо об'єкта діагностики.

ВИСНОВКИ

Отже, на основі уточненого визначення діагностики в економіці, мети, завдань, її видів, функцій, принципів, методів та інструментів методологічно-методичний зміст діагностики як складової системи управління об'єктом наведено на рис. 2.

Таким чином, об'єктивність результатів діагностики в економіці обумовлюється її науковим підґрунтям, що повинно бути сформованим відповідно до методологічних і теоретичних вимог, а також мати методичне забезпечення, що адекватно реалізує функції діагностики для досягнення її мети. Емпіричний або операційний рівень діагностики спирається саме на сформовану структурно-логічну схему діагностики в економіці для своєчасного усунення проблем і дієвих рекомендацій з передбачення появи їх в економіці. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Співробітництво між Україною та країнами ЄС у 2016 році: стат. зб. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ10_u.htm
2. **Бланк І. А.** Основи фінансового менеджменту: в 2 т. Т. 1. Київ: Ника-Центр, 1999. 592 с.
3. **Вартанов А. С.** Экономическая диагностика деятельности предприятия: организация и методология. М.: Финансы и статистика, 1991. 80 с.
4. Діагностика стану підприємства: теорія і практика: монографія/за заг. ред. А. Е. Воронкової. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. 448 с.
5. **Іванов Ю. Б., Тищенко А. Н., Дробитько Н. А.** Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия. Харьков: Изд-во ХНЭУ, 2004. 246 с.
6. **Кизим М. О., Забродський В. А., Зінченко В. А., Копчак Ю. С.** Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2003. 144 с.
7. **Малярець Л. М., Норік Л. О., Жуков А. В.** Економіко-математичні моделі в діагностиці ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства: монографія. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 232 с.
8. **Раппопорт В. Ш.** Диагностика управления: практический опыт и рекомендации. М.: Экономика, 1988. 128 с.
9. **Загородня А. В.** Диагностика и моделирование среды фирмы. СПб.: СПбГУЭФ, 1999. 300 с.
10. **Мельник О. Г., Нагірна М. Я.** Концептуальні засади здійснення етіологічної діагностики експортно-імпортової діяльності підприємств. *Бізнес Інформ*. 2014. № 6. С. 222–227.

Науковий керівник – Малярець Л. М., доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри вищої математики та економіко-математичних методів Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця

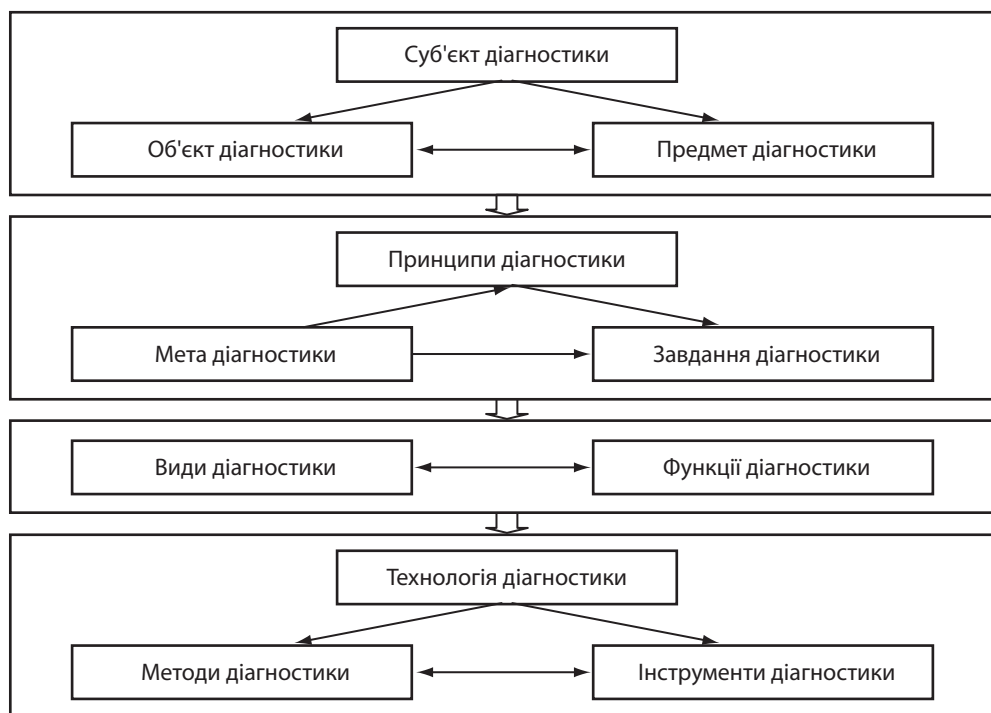

Рис. 2. Структурно-логічна схема діагностики в економіці

REFERENCES

Blank, I. A. *Osnovy finansovogo menedzhmenta* [Fundamentals of financial management]. Vol. 1. Kyiv: Nika-Tsentr, 1999.

Diahnostyka stanu pidpriemstva: teoriia i praktyka [Diagnosis of the state of the enterprise: theory and practice]. Kharkiv: VD «INZhEK», 2006.

Ivanov, Yu. B., Tishchenko, A. N., and Drobitko, N. A. *Konkurentosposobnost predpriyatiya: otsenka, diaagnostika, strategiya* [Competitiveness of the enterprise: evaluation, diagnostics, strategy]. Kharkiv: IZD-VO KhNEU, 2004.

Kyzym, M. O. et al. *Otsinka i diahnozyka finansovoi stiiikosti pidpriemstva* [Assessment and diagnosis of financial stability of the enterprise]. Kharkiv: VD «INZhEK», 2003.

Maliarets, L. M., Norik, L. O., and Zhukov, A. V. *Ekonomiko-matematychni modeli v diahnozytsi efektyvnosti vyrobnycho-hospodarskoi diialnosti pidpriemstva* [Economic-mathematical models in the diagnostics of the efficiency of production and economic activity of the enterprise]. Kharkiv: KhNEU im. S. Kuz-netsia, 2016.

Melnyk, O. H., and Nahirna, M. Ya. "Kontseptualni zasady zdiisnennia etiologichnoi diahnozyky eksportno-importnoi diialnosti pidpriemstv" [Conceptual bases of implementation of etiological diagnostics of export-import activity of enterprises]. *Biznes Inform*, no. 6 (2014): 222-227.

Rappoport, V. Sh. *Diaagnostika upravleniya: prakticheskiy opyt i rekomendatsii* [Diagnosis of management: practical experience and recommendations]. Moscow: Ekonomika, 1988.

"Spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta krainamy YeS u 2016 rotsi" [Cooperation between Ukraine and EU countries in 2016]. http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ10_u.htm

Vartanov, A. S. *Ekonomicheskaya diaagnostika deyatelnosti predpriyatiya: organizatsiya i metodologiya* [Economic diagnostics of the enterprise: organization and methodology]. Moscow: Finansy i statistika, 1991.

Zagorodnyaya, A. V. *Diaagnostika i modelirovaniye sredy firmy* [Diagnosis and modeling of the company's environment]. St. Petersburg: SPbGUEF, 1999